

ΚΥΠΡΙΑΚΗ **ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ
1412 ΛΕΥΚΩΣΙΑ**

**ΚΩΔΙΚΑΣ ΟΡΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ**

ΚΩΔΙΚΑΣ ΟΡΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ – ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

Στόχος του Κώδικα Ορθής Γεωργικής Πρακτικής – Γεωργικά Φάρμακα είναι να διασφαλισθεί η ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων των φυτοφαρμάκων στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον και γενικότερα η αύξηση της αειφορίας στη χρήση των φυτοφαρμάκων και η σημαντική συνολική ελάττωση των κινδύνων που να συμβιβάζεται όμως με την αναγκαία προστασία των καλλιεργειών.

Σκοπός του Κώδικα είναι να καθορίσει τις πρακτικές εκείνες που θα διασφαλίσουν τον ορθό χειρισμό των φυτοφαρμάκων κατά τη χρήση, αποθήκευση και μεταφορά τους.

Ο Κώδικας Ορθής Γεωργικής Πρακτικής – Γεωργικά Φάρμακα περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

1. Γενικές πρακτικές.
2. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή των γεωργικών φαρμάκων.
3. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή αποθήκευση των γεωργικών φαρμάκων.
4. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν τον ορθό χειρισμό των γεωργικών φαρμάκων που χύνονται ή διαρρέουν.
5. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν τον ορθό χειρισμό των ληγμένων ή ακατάλληλων προς χρήση γεωργικών φαρμάκων.
6. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή μεταφορά των γεωργικών φαρμάκων.
7. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την προσωπική ασφάλεια του χρήστη γεωργικών φαρμάκων (Συμπτώματα δηλητηρίασης και Πρώτες Βοήθειες).

1. Γενικές πρακτικές

1.1 Οι παραγωγοί πρέπει να αποφεύγουν τους άσκοπους ψεκασμούς και τους ψεκασμούς ρουτίνας. Να γίνεται αναγνώριση τους εχθρού της φυτείας και εφόσον απαιτείται επέμβαση να γίνεται με το πλέον κατάλληλο γεωργικό φάρμακο, που έχει τις λιγότερες δυσμενείς επιδράσεις στον άνθρωπο και το περιβάλλον.

1.2 Η χημική καταπολέμηση πρέπει να αποτελεί την τελευταία λύση για τα φυτοπροστατευτικά προβλήματα της φυτείας.

1.3 Πρέπει να ζητείται η γνωμάτευση των ειδικών γεωπόνων για θέματα φυτοπροστασίας και χρήσης γεωργικών φαρμάκων.

1.4 Πρέπει να ακολουθούνται τα προγράμματα ολοκληρωμένης καταπολέμησης των εχθρών και ασθενειών των φυτειών (IPM) καθώς και οι ειδικές οδηγίες/ανακοινώσεις του Τμήματος Γεωργίας.

1.5 Οι παραγωγοί πρέπει να γνωρίζουν την ταξινόμηση των γεωργικών φαρμάκων (ανάλογα με τη χρήση, τη χημική σύνθεση, τον τρόπο δράσης κ.α.) καθώς:

- Ανάλογα με την κατηγορία μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τον τρόπο δράσης αλλά και για τις διάφορες φυσικοχημικές ιδιότητες ενός γεωργικού φαρμάκου,

- Η γνώση αυτή συμβάλλει στο σωστό προγραμματισμό του ψεκαστικού προγράμματος έτσι ώστε:

- i) Να επιτυγχάνεται η ορθή εναλλαγή των φυτοφαρμάκων στα πλαίσια της στρατηγικής για αποφυγή της ανάπτυξης ανθεκτικότητας,

- ii) Να γίνεται η ορθότερη επιλογή γεωργικού φαρμάκου στα πλαίσια εφαρμογής των ολοκληρωμένων προγραμμάτων καταπολέμησης (IPM),

- Η γνώση αυτή συμβάλλει στην αποφυγή ζημιάς στη φυτική παραγωγή που θα προκύψει από ανεπιτυχή αντιμετώπιση του προβλήματος ή από φυτοτοξικότητα λόγω λανθασμένης επιλογής γεωργικού φαρμάκου,

- Η γνώση αυτή συμβάλλει στην ορθή ταξινόμηση των γεωργικών φαρμάκων κατά την αποθήκευση.

2. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή των γεωργικών φαρμάκων.

2.1 Γενικά

- Τα γεωργικά φάρμακα να εφαρμόζονται από υγιή, ενήλικα άτομα.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στα σήματα τοξικότητας και στις οδηγίες που αναγράφονται στις συσκευασίες των προϊόντων.
- Όσοι χειρίζονται τα γεωργικά φάρμακα πρέπει να φορούν τα κατάλληλα προστατευτικά ρούχα και εξοπλισμό. Για τα πυκνά σκευάσματα είναι επιπλέον απαραίτητη μια μακριά πλαστική ποδιά και προστατευτικά γυαλιά.
- Όταν εργάζεσθε με φυτοφάρμακα σε κλειστούς χώρους είναι απαραίτητη η χρήση προστατευτικής μάσκας, το ίδιο κι όταν το απαιτούν οι οδηγίες στη συσκευασία του σκευάσματος.
- Η προστατευτική ενδυμασία και εξοπλισμός να αποθηκεύονται μακριά από τα φυτοφάρμακα
- Μην τρώτε, μην πίνετε και μην καπνίζετε όταν χειρίζεσθε φυτοφάρμακα.
- Αμέσως μετά την οποιαδήποτε εργασία με φυτοφάρμακα να πλένεστε καλά με νερό και σαπούνι.
- Τα ψεκαστικά διαλύματα και τα δολώματα να χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση στο ύπαιθρο, σε αντίθετη περίπτωση να λαμβάνεται φροντίδα για τον καλό αερισμό του χώρου, όπου έγινε η εφαρμογή. Να μην χρησιμοποιούνται γεωργικά φάρμακα σε κατοικημένους χώρους, σταύλους ή αποθήκες τροφίμων ή ζωοτροφών.
- Μην μολύνετε το νερό με το προϊόν ή τη συσκευασία του. Να μην πλένετε τον εξοπλισμό εφαρμογής κοντά σε επιφανειακά νερά.
- Με τα πρώτα συμπτώματα δηλητηρίασης (βλέπε παρακάτω) σταματήστε αμέσως την εργασία, απομακρυνθείτε από το χώρο που εφαρμόστηκαν φυτοφάρμακα και καλέστε αμέσως το γιατρό. Αφαιρέστε αμέσως τα ρούχα που έχουν εμποτιστεί με ψεκαστικό υγρό. Δείξτε στο γιατρό τη συσκευασία του φυτοφαρμάκου, όπου αναγράφεται το αντίδοτο ή η θεραπεία.
- Σε περίπτωση επαφής με τα μάτια πλύνετέ τα αμέσως με άφθονο νερό και ζητήστε ιατρική συμβουλή

2.2 Πριν την εφαρμογή

- Πρέπει να επιβεβαιωθεί η ύπαρξη του προβλήματος (δεν πρέπει να ψεκάσουμε προληπτικά για τα έντομα) και να διαπιστωθεί αν ο ψεκασμός είναι οικονομικός.
- Πρέπει ο ψεκασμός να γίνεται έγκαιρα, στο ευαίσθητο στάδιο του εχθρού.
- Δεν πρέπει να γίνονται άσκοποι συνδυασμοί γεωργικών φαρμάκων.
- Πριν την χρησιμοποίηση οποιουδήποτε σκευάσματος διαβάστε προσεκτικά τις οδηγίες που αναγράφονται στη συσκευασία του (**επιτρεπόμενες καλλιέργειες, δοσολογία, τρόπος**

εφαρμογής, συχνότητα επανάληψης εφαρμογών, χρόνος ασφάλειας, προφυλάξεις, κλπ.).

- Υπολογίζετε με ακρίβεια την ποσότητα γεωργικών φαρμάκων που χρειάζεστε.
- Για την προετοιμασία ψεκαστικών διαλυμάτων ή δολωμάτων, να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο σκεύη που προορίζονται γι' αυτό το σκοπό και ποτέ σκεύη από τον οικιακό εξοπλισμό. Τα διάφορα σκεύη να πλένονται καλά αμέσως μετά τη χρήση τους.
- Οι συσκευασίες γεωργικών φαρμάκων πρέπει να αδειάζονται προσεκτικά.

2.3 Κατά την εφαρμογή

- Τα ψεκαστικά μηχανήματα που χρησιμοποιούνται πρέπει να λειτουργούν καλά. Να αποφεύγονται υπερβολικές δόσεις φυτοφαρμάκων.
- Προστατευτείτε από τη σκόνη, σταγονίδια, ατμούς και αέρια από τα φυτοφάρμακα. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται όταν εφαρμόζετε φυτοφάρμακα σε υψίκορμες καλλιέργειες (π.χ. δενδροκαλλιέργειες, αμπέλια) - απαραίτητη η χρήση μάσκας.
- Αποφεύγετε οποιαδήποτε επαφή των σκευασμάτων με τα μάτια ή γυμνό δέρμα. Ποτέ μην επιχειρείτε να ξεβουλώσετε τα ακροφύσια φυσώντας με το στόμα.
- Συνιστάται οι εφαρμογές των γεωργικών φαρμάκων να γίνονται κατά το δυνατό τις πρωινές ή απογευματινές ώρες, με τη δροσιά.
- Αποφεύγεται τους ψεκασμούς όταν τα φυτά είναι ανθισμένα.
- Να γίνεται καλή κάλυψη του φυλλώματος και στις δύο επιφάνειες.
- Αποφεύγεται ο ψεκασμός ορμονούχων ζιζανιοκτόνων (π.χ. 2,4-D) κοντά (μέχρι 1500m) σε θερμοκήπια, λαχανικά, άνθη, πατάτες και άλλες ευπαθείς καλλιέργειες, καθώς και όταν φυσά άνεμος και ο καιρός είναι θερμός και ξηρός.
- Δεν εφαρμόζονται υπολειμματικά ζιζανιοκτόνα σε πολύ ελαφρά και χαλικιώδη εδάφη, σε επικλινή εδάφη καθώς και σε περιοχές που γειτνιάζουν (μέχρι 1000m) με φράγματα και πηγές απορροής προς τα φράγματα.
- Κατά την εφαρμογή φυτοφαρμάκων, μπορεί πιθανή διασπορά σκόνης, σταγονιδίων ή ατμών να επιφέρει προσωρινή μόλυνση βοσκοτόπων και επιφανειακών υδάτων ή ζημιές σε γειτονικές καλλιέργειες. Σε αυτή την περίπτωση πρέπει να ειδοποιούνται αμέσως οι ιδιοκτήτες ή οι χρήστες των παραπάνω.

2.4 Μετά την εφαρμογή

- Το ψεκαστικό διάλυμα, τα έτοιμα δολώματα, τα αχρησιμοποιήτα σκευάσματα, τα σκεύη και εργαλεία που ήρθαν σε επαφή με τα γεωργικά φάρμακα δεν πρέπει να μένουν αφύλακτα, διότι αποτελούν κίνδυνο για παιδιά και οικιακά ζώα.
- Τα εργαλεία και τα διάφορα δοχεία πρέπει να πλένονται καλά. Μη ρίχνετε το υπόλοιπο διαλύματος ή τα απόβλητα του ξεπλύματος σε λίμνες, ρυάκια, αρδευτικά ή στραγγιστικά αυλάκια, αποχετευτικούς αγωγούς.

- Αλλάξτε ρούχα και πλυθείτε καλά στα χέρια και στο πρόσωπο με νερό και σαπούνι. Καθαρίστε επίσης τα προστατευτικά ρούχα.
- Απαγορεύεται η επαναχρησιμοποίηση των συσκευασιών (εκτός για φύλαξη ποσοτήτων από κατεστραμμένα δοχεία ή από απορροές).
- Τυχόν περίσσειμα ψεκαστικού διαλύματος και τα απόνερα από το πλύσιμο του ψεκαστήρα, να ψεκάζονται στην επιφάνεια του εδάφους σε ασφαλές μέρος του κτήματος, μακριά από πηγές και αγωγούς νερού, για σταδιακή αποικοδόμηση του γεωργικού φαρμάκου
- Μην πετάτε οπουδήποτε τα υπόλοιπα σκευάσματος ή τις άδειες συσκευασίες. Οι συσκευασίες, αφού ξεπλυθούν 3 φορές με νερό, πρέπει να καταστρέφονται και να απορρίπτονται στα σκουπίδια, ανάλογα με την κατηγορία τοξικότητας όπου ανήκουν. Τα χωρίς σήμα τοξικότητας ή αυτά που χαρακτηρίζονται με Χn ή Χi να απορρίπτονται στα σκουπίδια του σπιτιού ή της πόλης, ενώ όσα χαρακτηρίζονται με T ή T+ ή είναι σε μεγάλες ποσότητες πρέπει να οδηγούνται σε χώρους ειδικών απορριμάτων.

Περαιτέρω πληροφορίες για απόρριψη συσκευασιών

Οι άδειες, προς απόρριψη, συσκευασίες πρέπει να αποθηκεύονται σε συγκεκριμένη και ασφαλή περιοχή.

Οι άδειες συσκευασίες πρέπει να καθαρίζονται καλά πριν την απόρριψή τους ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι από τα υπολείμματα του φυτοφαρμάκου. Τα δοχεία που περιέχουν γαλακτωματοποιήσιμα σκευάσματα ή σκευάσματα βρέξιμων σκονών πρέπει να ξεπλένονται αρκετές φορές με νερό και τα ξεπλύματα να προστίθενται στο ψεκαστήρα. Ακολούθως, πρέπει να ξεπλένονται με νερό, απολυμαντικό και καυστική σόδα. Δοχεία με υγρά σκευάσματα μπορούν να καθαρίζονται με κηροζίνη ή πετρέλαιο και τα ξεπλύματα να συλλέγονται ώστε να σταλούν αργότερα σε κεντρική τοποθεσία για απόρριψη από την αρμόδια αρχή με ασφαλή και περιβαλλοντικά ορθό τρόπο.

Οι συσκευασίες από χαρτί ή χαρτόνι, μπορούν να καίγονται στο ύπαιθρο αν δεν είναι υπερβολικά μολυσμένες νοουμένου ότι αναγράφεται τέτοια οδηγία στην ετικέτα. Εξάιρεση αποτελούν οι συσκευασίες που περιέχουν φαινόξυ-οξικά ζιζανιοκτόνα (2,4-D κ.α.), τα προϊόντα καύσης των οποίων μπορεί να προκαλέσουν ζημιές σε καλλιέργειες σε μεγάλες αποστάσεις. Οι υπερβολικά μολυσμένες συσκευασίες πρέπει να αποστέλλονται στα κεντρικά σημεία απόρριψης μαζί με τοξικά απόβλητα.

Οι συσκευασίες που είναι ακατάλληλες για χρήση, τα προϊόντα των διαδικασιών απολύμανσης, οι ποσότητες και οι διαρροές που χύνονται, και τα ξεπλύματα των δοχείων (όπου αυτά δεν έχουν προστεθεί στο ψεκαστήρα) πρέπει να συλλεχθούν για να αποσταλούν αργότερα σε κεντρικά σημεία για την απόρριψη από την εθνική αρχή ή σύμφωνα με τις εκάστοτε οδηγίες.

Οι γυάλινες συσκευασίες πρέπει να καταστραφούν και τα χαλύβδινα βαρέλια και τα μεταλλικά και πλαστικά δοχεία να τρυπηθούν και να συνθλιθούν (μην τρυπήσετε τα δοχεία αερολύματος - αεροζόλ) πριν να σταλούν σε κεντρικό σημείο για απόρριψη από την εθνική αρχή.

3. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή αποθήκευση των γεωργικών φαρμάκων.

3.1 Τα γεωργικά φάρμακα πρέπει να αποθηκεύονται σε αποθήκη:

- Κλειδωμένη,
- Απρόσιτη σε παιδιά και ζώα,
- Που να βρίσκεται:
  - μακριά από κατοικίες ή νοσοκομεία, σχολεία, καταστήματα τροφίμων, αποθήκες ζωικών τροφών και γενικά καταστήματα,
  - μακριά από υδάτινες πηγές, φρεάτια και άλλες παροχές νερού που χρησιμοποιούνται από ζώα επειδή μπορεί να μολυνθούν από διαρροές της αποθήκης,
  - μακριά από περιοχές με υψηλά επίπεδα υπόγειων νερών ή σε άλλες περιοχές ευπαθείς σε πλημμύρα,
  - σε περιοχές με εύκολη πρόσβαση για τα οχήματα παράδοσης φυτοφαρμάκων,
  - καλύτερα σε περιοχές με πρόσβαση σε τουλάχιστον τρεις πλευρές του κτιρίου για τα οχήματα και τον εξοπλισμό πυρόσβεσης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης,
- Που να διαθέτει:
  - πάτωμα από ομαλό, στεγανό υλικό (τσιμέντο) για να αποφευχθεί η απορρόφηση των φυτοφαρμάκων που χύνονται ή διαρρέουν και για να είναι εύκολος ο καθαρισμός,
  - ράφια από μη απορροφητικό υλικό (σκληρό πλαστικό, μέταλλο),
  - καλό εξαερισμό για να αποτρέπεται η συγκέντρωση των πτητικών φυτοφαρμάκων στο χώρο και η αύξηση της θερμοκρασίας,
  - επαρκή φωτισμό για να διαβάζονται εύκολα οι ετικέτες,
  - κατάλληλο σύστημα απορροής και συγκέντρωσης απονέρων (σύστημα αποστράγγισης),
  - χώρο για την αποθήκευση των κενών και ληγμένων σκευασμάτων που είναι προς απόρριψη,
- Όπου να υπάρχουν:
  - δοχεία κατακράτησης των προς απόρριψη υγρών,
  - δοχείο με πριονίδι, άμμο ή ξηρό χώμα, σκούπα και φτυάρι (για απορρόφηση της ποσότητας που μπορεί να χυθεί ή να διαρρεύσει),
  - σήματα ή προειδοποιήσεις κινδύνου στις πόρτες εισόδου της αποθήκης,
Έξω από την αποθήκη πρέπει να υπάρχει προειδοποίηση με ένα κranίο και οστά σε σταυρό και να αναγράφει στην τοπική γλώσσα: "Κίνδυνος Φυτοφάρμακα. Είσοδος μόνο σε εξουσιοδοτημένα άτομα".
Σε εμφανείς θέσεις μέσα και έξω από την αποθήκη πρέπει να υπάρχουν σημάνσεις που να αναγράφουν: "Απαγορεύεται το κάπνισμα: δεν επιτρέπεται η παρουσία γυμνής φωτιάς".

- η διαδικασία που θα ακολουθηθεί σε περίπτωση ατυχήματος,
- λίστα τηλεφώνων έκτακτης ανάγκης,
- μέσα έκτακτης ανάγκης (κουτί πρώτων βοηθειών, πηγή νερού και σαπούνι για πλύσιμο χεριών και προσώπου και για απολύμανση ατόμων που ήρθαν σε επαφή με φυτοφάρμακα).

3.2 Κατά την αποθήκευση:

- Οι συσκευασίες πρέπει να είναι καλά κλεισμένες και να διατηρούνται μακριά από τρόφιμα ποτά και ζωοτροφές.
- Τα σκευάσματα όπως και τα υπόλοιπα σκευάσματα πρέπει να διατηρούνται στην αρχική τους συσκευασία.
- Τα σκευάσματα που είναι σε μορφή σκόνης να αποθηκεύονται πάνω από τα υγρά.
- Τα ζιζανιοκτόνα να αποθηκεύονται ξεχωριστά από τα υπόλοιπα φάρμακα.
- Η προστατευτική ενδυμασία πρέπει να φυλάγεται χωριστά από τα φυτοφάρμακα.
- Τα αποθέματα να στοιβάζονται με τρόπο ώστε να έχουν προτεραιότητα στη διάθεση τα σκευάσματα που παραλήφθηκαν πρώτα, για να αποτραπεί η παρουσία ληγμένων αποθεμάτων στην αποθήκη.

3.3 Τήρηση Αρχείου

Οι παραγωγοί πρέπει να τηρούν αρχεία (ξεχωριστά από την αποθήκη) όπου να καταγράφουν:

- Τις ποσότητες των αποθεμάτων γεωργικών φαρμάκων που εισρέουν, εκρέουν και παραμένουν στην αποθήκη τους
- Την ημερομηνία της αγοράς ή εισροής στην αποθήκη
- Στοιχεία για την εφαρμογή:
  - ημερομηνία εφαρμογής,
  - σκοπό εφαρμογής του γεωργικού φαρμάκου (εχθρό ή ασθένεια, καλλιέργεια),
  - όνομα ψεκαστή,
  - έκταση στην οποία έγινε εφαρμογή,
  - δραστική ουσία και εμπορικό όνομα γεωργικού φαρμάκου,
  - δοσολογία,
  - χρόνο ασφάλειας,
- Την ημερομηνία συγκομιδής
- Την ποσότητα του γεωργικού φαρμάκου που πιθανώς περίσσεψε από την εφαρμογή
- Τη δράση που πήρε ο παραγωγός για την απόρριψη των ξεπλυμάτων ψεκαστικού υγρού
- Τη δράση που πήρε ο παραγωγός για την απόρριψη των άδειων συσκευασιών
- Τη δράση που πήρε ο παραγωγός για την απόρριψη των ληγμένων γεωργικών φαρμάκων (να καταγράφεται η ποσότητα καθώς και παρατηρήσεις που αφορούν τη μέθοδο και τοποθεσία απόρριψης του σκευάσματος και του περιεχομένου του κτλ.).

4. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν τον ορθό χειρισμό των γεωργικών φαρμάκων που χύνονται ή διαρρέουν.

Στην αποθήκη πρέπει να υπάρχει δοχείο με πριονίδι, άμμο ή ξηρό χώμα. Το υλικό αυτό απλώνεται στην περιοχή όπου χύθηκε ή διέρρευσε ποσότητα γεωργικού φαρμάκου (αν η ποσότητα είναι στερεάς μορφής τότε το υλικό που απλώνεται είναι υγρό), και παραμένει για κάποια λεπτά ώστε να απορροφηθεί όλη η ποσότητα. Στη συνέχεια, το συλλέγουμε σε επισημασμένο δοχείο προς απόρριψη (που θα αποσταλεί για απόρριψη από την αρμόδια αρχή). Ακολούθως, η περιοχή πρέπει να βουρτσιστεί καλά (βούρτσα σε σκουπόξυλο) με νερό και σαπουνί ή άλλο απολυμαντικό. Το νερό αυτό πρέπει να συλλεχθεί με στεγνό πανί – να μην ξεπλυθεί.

Για την εργασία αυτή είναι απαραίτητη η χρήση μάσκας προσώπου και λαστιχένιων γαντιών.

Οι υγρές ποσότητες δεν πρέπει να ξεπλένονται με νερό, καθώς αυτό απλά θα διασκορπίσει το φυτοφάρμακο σε μια ευρύτερη περιοχή.

Οι ποσότητες που βρίσκονται σε δοχεία που διαρρέουν επανασυσκευάζονται σε άλλο ασφαλές δοχείο στο οποίο τοποθετείται κατάλληλη σήμανση. Παρόλο που προτιμώνται νέες συσκευασίες, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και παλιά δοχεία εφόσον απολυμανθούν καλά και αντικατασταθεί η παλιά ετικέτα τους. Παλιά δοχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την προσωρινή αποθήκευση προϊόντων που έχουν χυθεί. Στη νέα ετικέτα πρέπει να αναγραφεί η ημερομηνία επανασυσκευασίας. Καλύτερα να χρησιμοποιούνται δοχεία με το ίδιο υλικό της αρχικής συσκευασίας, επειδή ορισμένα χημικά δεν είναι συμβατά με άλλα υλικά συσκευασίας.

5. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν τον ορθό χειρισμό των ληγμένων ή ακατάλληλων προς χρήση γεωργικών φαρμάκων.

Όπου υπάρχουν μεγάλες ποσότητες προς απόρριψη, πρέπει να ζητηθούν οδηγίες από τους προμηθευτές και την αρμόδια αρχή. Εάν οι ποσότητες προς απόρριψη είναι μικρές (κάποια κιλά ή λίτρα), πρέπει να συλλέγονται ώστε να αποσταλούν αργότερα σε κάποια κεντρική τοποθεσία για απόρριψη από την αρμόδια αρχή ή τον προμηθευτή. Πολύ μικρές ποσότητες δυνατόν να καταστραφούν με ψεκασμό σε «γηρασμένες» φυτείες ή σε ανοικτό χωράφι.

Οι μεγαλύτερες ποσότητες φυτοφαρμάκων απορρίπτονται καλύτερα με κάψιμο σε ειδικό αποτεφρωτήρα (σε 1200°C) - αυτό δεν σημαίνει ότι θα είναι ασφαλές να καούν σε χαμηλότερη θερμοκρασία ή σε φωτιά.

Άλλος τρόπος απόρριψης είναι η επιστροφή των φυτοφαρμάκων στον προμηθευτή ή σε κάποιο εξειδικευμένο πρόσωπο ή εταιρεία που έχει οριστεί από την αρμόδια αρχή. Η απόρριψη περιλαμβάνει χημικές μεθόδους όπως αλκαλική και όξινη υδρόλυση.

6. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την ορθή μεταφορά των γεωργικών φαρμάκων.

- Δεν πρέπει να μεταφέρονται στο ίδιο φορτηγό με τα φυτοφάρμακα, τρόφιμα, ζωική τροφή ή γενικά, καταναλωτικά αγαθά.
- Δεν πρέπει ποτέ να μεταφέρονται ανοικτά ή με διαρροή δοχεία φυτοφαρμάκων.
- Εάν τα δοχεία φυτοφαρμάκων πρέπει να μεταφερθούν με άλλα αγαθά, πρέπει να διαχωρίζονται με στεγανά χωρίσματα και να δένονται με ασφάλεια.
- Τα δοχεία φυτοφαρμάκων πρέπει να φορτώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην παθαίνουν ζημιά κατά τη μεταφορά, να μην αποκολλώνται οι ετικέτες τους και να μην μετατοπίζονται και πέφτουν από το φορτηγό σε ανώμαλο δρόμο (το φορτίο πρέπει δεθεί καλά).
- Ο οδηγός πρέπει να ενημερωθεί ότι το φορτίο αποτελείται από τοξικά φυτοφάρμακα και πρέπει να του δοθούν οδηγίες για τη δράση που θα πάρει σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης (συντριβή, πυρκαγιά, διαρροή). Πρέπει να του δοθούν, εάν αυτό είναι δυνατό, τα δελτία ασφάλειας των φαρμάκων.
- Το φορτίο φυτοφαρμάκων πρέπει να ελέγχεται κατά διαστήματα κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και οποιαδήποτε διαρροή, απορροή ή άλλη μόλυνση πρέπει να καθαρίζεται αμέσως. Σε περίπτωση διαρροής ενώ το όχημα κινείται, αυτό πρέπει να σταματήσει και να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για αντιμετώπισή της.
- Μετά από μια μεγάλη διαρροή, οι άνθρωποι πρέπει να μείνουν μακριά και το υλικό που χύθηκε πρέπει να καλυφθεί με χώμα, άμμο, κ.λπ. Δεν πρέπει να γίνει προσπάθεια να ξεπλυθεί με νερό ή άλλες ουσίες.
- Το φορτηγό, συμπεριλαμβανομένων των μουςαμάδων και άλλων υλικών, πρέπει να ελεγχθεί για διαρροές μετά την εκφόρτωση των φυτοφαρμάκων, και να απολυμανθεί από αυτά πριν αναχωρήσει ξανά.
- Τα δοχεία φυτοφαρμάκων πρέπει να φορτωθούν και να ξεφορτωθούν προσεκτικά. Οι περισσότερες διαρροές προκαλούνται από ζημιά κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και του χειρισμού.
- Οι νέες αποστολές πρέπει να ελέγχονται για διαρροές και χαλαρά καπάκια, και να επανασυσκευάζονται αμέσως εάν είναι απαραίτητο. Οι σκισμένες ή δυσανάγνωστες ετικέτες πρέπει να αντικαθίστανται. Πρέπει να υπάρχουν διαθέσιμες, νέες κενές συσκευασίες.

7. Πρακτικές που θα διασφαλίσουν την προσωπική ασφάλεια του χρήστη γεωργικών φαρμάκων

7.1 Γενική προστασία του σώματος

Προστατευτική ενδυμασία:

- μακριά μανίκια και κάλυψη κάτω μέρους σώματος και ποδιών
- μπότες ή παπούτσια
- κάποιο είδος κάλυψης του κεφαλιού.

Η προστατευτική ενδυμασία πρέπει να είναι σε καλή κατάσταση και να μην έχει φθαρμένες ή τρύπιες περιοχές από όπου μπορεί να εισέλθει το φυτοφάρμακο και να μολύνει το δέρμα. Η ενδυμασία καθώς και τα παπούτσια πρέπει να πλένονται, ξεχωριστά από άλλα ρούχα, με νερό και σαπούνι ή άλλο απολυμαντικό μετά από κάθε χρήση.

7.2 Προστασία χεριών

Κατά τη μεταφορά ενός φυτοφαρμάκου από ένα δοχείο σε άλλο, πρέπει να φορεθούν γάντια που είναι τα ανθεκτικά στα χημικά. Τα γάντια πρέπει να εφαρμόζονται καλά στα χέρια, να είναι τόσο μεγάλα ώστε να καλύπτουν τους καρπούς και με αυτά να μπορούμε να κρατούμε σταθερά τα δοχεία φυτοφαρμάκων.

Πρέπει να χρησιμοποιούνται γάντια από νιτρίλιο ή νεοπρένιο. Τα απλά λαστιχένια γάντια δεν παρέχουν την απαραίτητη προστασία ενάντια σε προϊόντα όπως, τα γαλακτωματοποιήσιμα και τα σκευάσματα εξαιρετικά-χαμηλού-όγκου.

Τα γάντια πρέπει να ξεπλένονται με νερό πριν αφαιρεθούν και ακολούθως, να πλένονται μέσα-έξω και να αφήνονται να στεγνώσουν μετά από κάθε χρήση. Πρέπει να εξετάζονται για σημάδια φθοράς λόγω χρήσης, ιδιαίτερα μεταξύ των δακτύλων.

7.3 Υποδήματα

Πρέπει να χρησιμοποιούνται λαστιχένιες μπότες που καλύπτουν τη γάμπα. Οι δερμάτινες μπότες είναι ακατάλληλες επειδή απορροφούν μερικά προϊόντα και δεν μπορούν να απολυμανθούν. Το παντελόνι πρέπει να φοριέται έξω από τη μπότα έτσι ώστε οι διαρροές και τα πιτσιλίσματα να μην πέφτουν σε αυτές.

7.4 Προστασία ματιών

Τα προστατευτικά γυαλιά ή οι μάσκες προσώπου χρησιμοποιούνται για να προστατεύσουν τα μάτια από τα πιτσιλίσματα και κατά τη μεταφορά των σκονών. Στα ζεστά και υγρά κλίματα χρησιμοποιούνται περισσότερο οι μάσκες προσώπου επειδή είναι πιο δροσερές και δεν θολώνουν τόσο εύκολα όσο τα προστατευτικά γυαλιά.

Τα προστατευτικά γυαλιά και οι μάσκες προσώπου πλένονται μετά από τη χρήση για απομάκρυνση τυχόν υπολειμμάτων. Πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμο ένα σετ για πλύσιμο των ματιών.

7.5 Προστασία ενάντια στην εισπνοή

Πρέπει να υπάρχει ικανοποιητικό απόθεμα απλών, μίας χρήσης, μασκών που καλύπτουν το στόμα και τη μύτη κατά το χειρισμό των σκονών. Οι μάσκες πρέπει να απορριφθούν μετά από τη χρήση. Πρέπει επίσης να υπάρχουν, μάσκες για πτητικές ουσίες ή αναπνευστικές συσκευές που καλύπτουν το μισό πρόσωπο και παρέχουν προστασία από οργανικούς ατμούς.

7.6 Φόρμες προστασίας

Οι φόρμες προστασίας χρησιμοποιούνται κατά τις διαδικασίες φόρτωσης, το χειρισμό πυκνών σκευασμάτων και τον καθαρισμό των δοχείων συσκευασίας πριν την απόρριψη. Οι φόρμες προστασίας από PVC, λάστιχο nitrile ή νεοπρένιο, ή μίας χρήσης από υλικά πολυαιθυλενίου, παρέχουν επαρκή πρόσθετη προστασία για διαδικασίες αυτού του είδους. Η φόρμα προστασίας πρέπει να καλύπτει το μπροστινό μέρος του σώματος από το λαιμό μέχρι τα γόνατα. Πρέπει να πλένονται μετά από τη χρήση και να επιθεωρούνται τακτικά για φθορές.

7.7 Απολύμανση μετά από επαφή με το δέρμα

Τα ρούχα πρέπει να αφαιρεθούν αμέσως, να ακολουθήσει καλό πλύσιμο με άφθονο νερό και σαπούνι και καλό στέγνωμα με πετσέτα. Στη συνέχεια τα ρούχα πρέπει να πλυθούν καλά με ζεστό νερό και απολυμαντικό και ξεχωριστά από άλλα ρούχα. Ακολούθως αφήνονται να στεγνώσουν στον ήλιο. Εάν η μόλυνση του ρούχου είναι μεγάλη και μπορεί να αντικατασταθεί, τότε καλύτερα να καταστραφεί με κάψιμο.

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗΣ

- Αίσθημα κόπωσης και γενικής αδυναμίας
- Ερεθισμός στο δέρμα, κάψιμο, εφίδρωση
- Τσούξιμο ή κάψιμο στα μάτια, θολή όραση, διασταλμένες ή συσταλμένες κόρες ματιών
- Κάψιμο στο στόμα και στο λαιμό, υπερβολική έκκριση σιέλου, ναυτία, εμετός, πόνος στην κοιλιά, διάρροια
- Πονοκέφαλος, ζαλάδα, ανησυχία, δυσκολία στην ομιλία, τεντωμένοι μύες, αναισθησία
- Βήχας, πόνος ή σφίξιμο στο στήθος, δυσκολία στην αναπνοή

ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

Με τα πρώτα συμπτώματα δηλητηρίασης (που διαφέρουν ανάλογα με το είδος του σκευάσματος και τον τρόπο έκθεσης σε αυτό) χρειάζεται να δώσουμε τις πρώτες βοήθειες στον ασθενή (ή στον εαυτό μας αν έχουμε τις αισθήσεις μας). Βασικός κανόνας είναι η ψυχραιμία και η ταχύτητα στις ενέργειες.

- Στην παροχή πρώτων βοηθειών πρέπει να ακολουθούνται οι εξής προτεραιότητες:
  1. Η διατήρηση ή η επαναφορά της κανονικής αναπνοής του ασθενούς
  2. Το καθάρισμα των ματιών αν αυτά έχουν μολυνθεί
  3. Η αλλαγή των μολυσμένων ρούχων, ο καθαρισμός του δέρματος που έχει μολυνθεί, η αναζήτηση ιατρικής βοήθειας (π.χ. ειδοποιείται ο γιατρός ή μεταφέρεται ο ασθενής στο πλησιέστερο ιατρείο)
- Φροντίζουμε η κυκλοφορία του αίματος να μην εμποδίζεται και να διατηρούμε την θερμοκρασία του σώματος σε κανονικά επίπεδα (π.χ. με δροσερά επιθέματα αν ο ασθενής παρουσιάζει αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος και υπερβολική εφίδρωση ή αντίθετα σκεπάζοντάς τον με κουβέρτα αν η θερμοκρασία του σώματος πέφτει).
- Περιγράφουμε τα συμπτώματα του ασθενούς στο γιατρό και του δείχνουμε την συσκευασία του φυτοπροστατευτικού προϊόντος, όπου αναγράφεται το αντίδοτο ή η θεραπεία.
- Αν είστε μόνος στον τόπο εφαρμογής και αισθανθείτε αδιαθεσία, σταματήστε αμέσως οποιαδήποτε εργασία με φυτοπροστατευτικά προϊόντα, απομακρυνθείτε από τον χώρο όπου υπάρχουν ή χρησιμοποιήθηκαν φυτοπροστατευτικά προϊόντα, αναπνεύστε καθαρό αέρα και αναζητείστε ιατρική βοήθεια.
- Αν κατά την προετοιμασία του ψεκαστικού διαλύματος χυθεί στο δέρμα σας ή πέσει στα μάτια σας πυκνό σκεύασμα, πλυθείτε αμέσως με άφθονο νερό και αλλάξτε τα μολυσμένα ρούχα. Αν προκληθεί ερεθισμός στα μάτια συμβουλευθείτε οφθαλμίατρο.
- Γενικά μην επιδιώκετε να προκαλέσετε εμετό στον ασθενή σε περίπτωση δηλητηρίασης από φυτοπροστατευτικό προϊόν, εκτός αν αυτό συστήνεται στην συσκευασία του προϊόντος. Επίσης ποτέ μην επιδιώκετε να προκαλέσετε εμετό σε ασθενείς που δεν έχουν τις αισθήσεις τους.
- Σε περίπτωση κατάποσης και αν ο ασθενής διατηρεί τις αισθήσεις του, δώστε του να πει άφθονο νερό (Προσοχή ! ποτέ γάλα ή αλκοολούχα ποτά) και στη συνέχεια χορηγήστε του ενεργό άνθρακα (3 κουταλιές μέσα σε μισό ποτήρι νερό). Αν η δηλητηρίαση οφείλεται σε πολύ τοξικό σκεύασμα (σήμανση με νεκροκεφαλή) τότε ενδείκνυται να προκαλέσετε εμετό. Στη συνέχεια αναζητήστε γρήγορα ιατρική βοήθεια.
- Συστήνεται να έχετε μαζί σας στον τόπο εφαρμογής των φυτοπροστατευτικών προϊόντων καθαρό νερό (απαραίτητο για πλύσιμο του δέρματος ή ξέπλυμα ματιών σε περίπτωση ατυχήματος, καθώς και για πρώτες βοήθειες σε περίπτωση κατάποσης), σαπούνι, καθαρή αλλαξιά ρούχων, πετσέτα ή απορροφητικό χαρτί για καθαρισμό του δέρματος σε περίπτωση ατυχήματος, κουβέρτα (για να αντιμετωπίσετε κατάσταση σοκ όπου ο οργανισμός χάνει θερμοκρασία), ενεργός άνθρακας (χρήσιμος σε περιπτώσεις δηλητηρίασης από κατάποση πολύ τοξικών ουσιών).